

En aften blandt beduiner

Det sydlige Jordan

En hilsen fra Mikkel Bille

Eid skynder sig ud i køkkenet, hvor han med kommandoer til sin lillebror får hentet kaffekanden, fire små dekorerede kopper, og en lille skål med vand. Han er omkring 12 år, og han er travlt beskæftiget. Om formiddagen har Abu Eid inviteret folk til middag hos ham i aften. Abu Eid's gæster kommer så småt dryssende ind i det nyindrettede og større 'gæsteværelse'; madafa'en. Da statens arkitekter indrettede husene som en del af tvangsfjernelsen af Beduinerne fra områder der i 1985 blev del af verdens kulturarv, var det et led i at ændre en kultur der ikke anses for at være tidssvarende. Disse huse bliver nu ændret i takt med at familien er blevet større nu hvor medicin klinik, elektricitet, rindende vand og skole er en fast del af hverdagen i modsætning til 'i de gamle dage' i Beduin teltet. Dengang var der 4 børn, nu er der ofte 10. Ombygningen skal fejres, indvies og det er nu at familien viser sine sociale færdigheder frem, som de er socialt forpligtet til.

Karaam (generøsitet) er et vigtig element af livet. Det er også blevet kaldt den 'arabiske galskab' og der hersker ingen tvivl om at det til tider kan være svært at se det økonomiske rationale i at slagte en ged til omkring en månedsløn, når der kun er en i familien der får løn, særligt i betragtning af at familien ofte ikke spiser med, og kun spiser hvad der er tilbage, hvis der er noget. Man vil se en familie slagte sin sidste ged for at give en tilfældig gæst mad uden at tøve. Og det er ikke kun noget man siger man vil gøre, det er praksis. Blandt de beduiner jeg lever med er der på nogle områder meget kort fra ord til handling. På andre

områder uendelig langt.

Jeg bliver ført hen for enden af den hestesko af madrasser der er blevet arrangeret i madafa'en. Dette er efterhånden rutine. Madrasser står helt op mod væggen og efterlader midten af rummet med dets tæpper farbart. Det blålige lys fra de tre neonrør i loftet oplyser hvert et hjørne og ansigt, og genskinnet fra de hvide vægge forstærker lyset. Den nederste halvdel af væggen er malet lyseblå i akryl maling, hvorved rummet på godt 10x4 meter virker enormt når man sidder ned på madrasserne med benene foldet under sig, eller albuen støttende på en stabel af puder. Ude fra kan man se hvordan de grøn-tonede vinduer slører indsynet til madafa'en mens gardiner dækker de andre vinduer i den private del af huset, hvor kvinder og

børn opholder sig.

I et samfund hvor både kvinden og hjemmet forstås i rammer af hurma og sutra – ukrænkelig og ærbar – og end ikke er noget man spøger med, er det inden for de seneste par år blevet vigtigere også at manifestere dette i ting og arkitekturen og ikke lade være op til social adfærd og håbe folk ikke kigger ind, selv om man muligvis kan. Beduin samfundet har ændret sig betydeligt og det gamle liv forsvinder længere og længere væk. Før i tiden kunne brud på huset eller kvindens ærbarhed eller ukrænkelighed lynhurtigt føre til mord og gengældelse, men de dage er for længst forbi. Det betyder dog ikke at der ikke er alvorlige sociale konsekvenser af brud på reglerne.

Denne aften er ligesom mange andre hvor man bliver inviteret på middag hos forskellige mennesker. På vejen ind rejser folk sig op, gamle som unge, og med et lidt slattent håndtryk, tre kys på kinden og med en endeløs række af variationer over temaet 'hvordan går det?' får jeg hilst på dem alle. Når jeg sætter mig sætter de andre sig også. Jeg når desværre ikke helt ned, før den næste gæst træder ind. Jeg kan ikke huske hvad han hedder, idet jeg møder uendelig mange mennesker i løbet af en dag. Han er en ung knægt fra landsbyen så folk rejser sig ikke. Han ser mig og kommer hen og hilser. Han ser sin onkel, skynder sig hen og hilser, og forsvinder så hurtigt hen til en af de mere yderlige pladser i hesteskoen. En ældre mand kommer ind, al snak stopper, og alle folk rejser sig op, til trods for hans selvsikre håndtegn til blot at blive siddende. Han sætter sig i nærheden af mig, efter andre gæster har rykket rundt for at gøre plads til et godt sted til ham, og jeg kan igen sætte mig ned. Sheiken kommer med en mand fra Amman, og samme rutine begynder forfra indtil de sætter sig ved siden af mig. Det er tydeligt at folk fra udlandet, inklusiv Amman, vigtige personer, og ældre vises uforbeholden respekt. Denne gang er middagen i anledning af et nyt hus,

sidste gang var det fordi en søn kom uskadt ud af et biluheld, forrige gang var det fordi et arbejds hold med folk fra Syrien startede med at bygge, og man - fordi de er udlændinge - er socialt forpligtet til at give en middag. En nærmest selvdestruktiv social fokus på generøsitet er en tradition man har fortsat. En tradition der stammer tilbage til forestillingen af når man gav gæstfrihed da man boede i teltet, gjorde man det fordi man selv i fremtiden kunne være afhængig af det. Dette er en tradition der har rødder tilbage til livet i ørkenen med telte, huler, geder og kameler, der stadig har sin relevans i skabelsen af social identitet, men ofte er langt væk fra måden mange Beduiner lever på i dag. Med en blanding af mistænksomhed og beundring diskuteres det danske skattesystem hvor nogle folk betaler over 60% af sine penge til at hjælpe andre – og sig selv. Vi sidder og snakker lidt om dagens gang omkring i verden, som følges via satellit tv'ets BBC og Al-Jazeera, og de yngre mænd bliver mere afdæmpede når en af de ældre taler (selvom jeg får at vide at dette har ændret sig som de unge har fået mere uddannelse, og tror at de er klogere end de ældre).

Kaffen fra Yemen eller Saudi Arabien, med en lille bismag af kardemomme er stadig vigtig, men også en forsvindende tradition. Velkomst ritualer med tre kopper kaffe kan begynde, selv om det de senere år har mistet sin kontekst fra teltet i ørkenen, ved bålet. Første kop drikkes af værten selv for at sikre gæsterne om at den ikke er forgiftet, dernæst får gæsten sin første kop for at anerkende sin gæste status, endnu en for at anerkende at værten vil forsvare gæsten, og en sidste for helbredet og humøret. Koppen rystes fra side til side, overrækkes til Eid, som hurtigt skyller den og videre til næste gæst. Kaffen smager fint, om end brændende varm, og jeg tager efterfølgende et glas fra bakken med sukkersød te der bydes rundt af en knægt jeg ikke før har set, og ikke fra familien. Den skal være sød, men ikke for sød, og den skal ubemærket fyldes helt op til kanten.

Mensafen (den nyslagtede ged, der bliver kogt, og serveres med yoghurt sovs og ris på en bund af hjemmelavet tyndt brød) kommer ind. Hovedet fra geden skal være på det fad, hvor de mest respekterede folk vil samles og spise, som de har gjort i generationer – med højre hånd. Lige inden fadene kommer ind løber Eid igen ud for at hente en balje med vand og en kande, og langsomt kommer han rundt til alle gæsterne som kan få vasket deres hænder. Vi spiser, går ud og vasker hænder og mund, sætter os ind igen. Maden er forsvundet ind til kvinderne og børnene, hvis de ikke allerede havde fået deres eget fad. Vi får os en kop te efter maden, da der kaldes til bøn fra den lokale moske og folk siver væk. Geden til omkring en månedsløn for en offentlig ansat er væk, og resterne givet videre til de fattige folk i landsbyen. Den yngre søn – og rækken af yngre han kommandere med – kan slappe af igen, faderen kan vurdere hvor vellykket de 3-4 timer det tog at lave geden, og 30-45 minutter det tog fra gæsterne kom til de gik, egentlig var. Folk lister væk og kommenterer i det skjulte på gæstfriheden.

Et ordsprog blandt Beduiner her lyder 'gæsten går ind som emir ('prins'), sidder som asiir (tilfangetaget) og går ud som ashiir (poet)'. Andre steder lyder den sidste del at man går ud som social kritiker... Denne opfattelse får man også hurtigt, selvom man godt kan se igennem facaden og se at det ikke altid ser sådan ud. Der hersker dog ingen tvivl om at man får tilbudt alt hvad tilbydes kan, og at gæstfriheden dækker over utrolig mange aspekter af deres dagligdag.

Jeg kommer hjem til familien på 11 børn og to forældre fordelt på to værelser, de yngste bliver kommanderet væk så jeg kan få en god plads og vi sidder og ser fjernsyn. Pludselig rejser den ene søn sig op og ser at en gæst fra Amman pludselig er her. De vågne skynder sig uden et ord væk. Den syge mor, og sovende børn bliver vækket og sniger sig ind i det andet værelse. Gæsten kan nu komme ind og får min plads. Han bliver opmærksomt observeret for det mindste tegn på ubekvemmelighed. Er han nu også helt sikker på at han ikke skal have mad. Inden længe går han igen, og familien kan igen slappe af.

Endnu en aften; endnu engang er sociale roller blevet sat på plads og genforhandlet. Jeg fik hilst på de rigtige folk på det rigtige tidspunkt, sat mig det rigtige sted, med fødderne trukket til mig, undgået at nævne genstande i værelset uden et tilhørende 'det er guds vilje' uden hvilket det ellers kunne være fortolket som misundelige blikke og 'onde øjne' der ville føre til en lang diskussion om hvorvidt jeg ikke vil have rammen med det idylliske bjerglandskab i hysteriske farver med hjem som de øjeblikkeligt tilbyder mig.

Jeg er endnu en gang kommet igennem en helt almindelig dag her i Sydjordan. Men når jeg falder i søvn,

om det så end er i mit eget rum, sammen med en ven hvor end madrassen nu falder på jorden, på ladet af en bil, toppen af et tag, i bjergene eller ørkenen og stjernehimlen byder drømmene velkommen, bliver man mindet om hvilket privilegium det er at være en del af det samfund, og hvis gæstfrihed jeg og alle andre før mig rundt om i verden er fuldstændig afhængig af. Her forbindes frihed med autonomi, men hvis uskrevne love defineres af respekten for hinanden. Uden respekt og høflighed overfor andre – hvilket ikke udelukker muligheden for kritik – er der ingen gæstfrihed. Uden gæstfrihed er der ingen forskning i alle de forskellige måder vi mennesker vælger at indrette vores verden på. Sameksistensen er essentiel for disse Beduiner, der ligesom sidste generation er meget bevidste om deres traditioners forsvinden, men ofte hilser forandringerne velkommen.

Telt, satellit og hus